

Tilburg University

Enige fiscale-, juridische- en bedrijfseconomische aspecten van goodwill

Wijn, M.F.C.M.

Publication date:
1983

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Wijn, M. F. C. M. (1983). *Enige fiscale-, juridische- en bedrijfseconomische aspecten van goodwill*. (Ter discussie FEW; Vol. 83.21). Unknown Publisher.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

CBM

76 R

1983
7627
1983

21

FEW

Bestemming 	TJDSCHRIFTENBUREAU BIBLIOTHEEK KATHOLIEKE HOGESCHOOL TILBURG	Nr.
---	--	--

faculteit der economische wetenschappen

* C I N O 1 7 7 3 *

REEKS "TER DISCUSSIE"

**Katholieke
Hogeschool
Tilburg**

No. 83.21

Enige fiscale-, juridische- en bedrijfs-
economische aspecten van goodwill

drs. M.F.C.M. Wijn

K.H.T. juni 1983

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk I Inleiding

Hoofdstuk II De term goodwill

Hoofdstuk III Het begrip goodwill

- a) civielrechtelijk
- b) bedrijfseconomisch
- c) fiscaal

Hoofdstuk IV Bepaling van de waarde van goodwill

- a) bedrijfseconomisch
- b) fiscaal

Hoofdstuk V Afschrijving op goodwill

- a) bedrijfseconomisch
- b) fiscaal
  - b.1. algemeen
  - b.2. jurisprudentie
  - b.3. globale analyse van de jurisprudentie

Hoofdstuk VI Samenvatting en slotopmerkingen

Lijst van aangehaalde literatuur

Hoofdstuk I. Inleiding^{*)}

Zoals uit de titel van het artikel blijkt wordt de goodwill hier niet in al zijn facetten besproken. Getracht wordt een verklaring te geven voor de fiscale behandeling van goodwill zoals deze op dit moment plaatsvindt op basis van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 en de Wet op de vennootschapsbelasting 1969.

Bestudering van de fiscale behandeling van goodwill leert al snel dat de invloed daarop van het civiele recht zeer groot is geweest, zeker in het begin van de twintigste eeuw. In de latere jaren zien we een vermenging van civielrechtelijke- en bedrijfseconomische uitgangspunten.

De opbouw van de beschouwing is als volgt. Na de inleiding wordt in Hoofdstuk II ingegaan op het ontstaan van de term goodwill, waarna in Hoofdstuk III het begrip goodwill wordt belicht vanuit de civielrechtelijke, bedrijfseconomische en fiscale hoek. Hoofdstuk IV is gewijd aan de waardebepaling van goodwill, er wordt daarbij een onderscheid gemaakt tussen de bedrijfseconomische en fiscale werkwijze. In hoofdstuk V worden de bedrijfseconomische- en fiscale afschrijvingen behandeld. In het bijzonder wordt aandacht gegeven aan de jurisprudentie die er bestaat op het gebied van de fiscale afschrijvingen. In het laatste hoofdstuk volgt een korte samenvatting en enige opmerkingen tot slot.

^{*)} De auteur is dank verschuldigd aan drs. J.G. Groeneveld en prof. dr. W. v. Hulst voor hun kritische opmerkingen bij een eerdere versie van deze beschouwing.

Hoofdstuk II. De term goodwill

De term goodwill is al enige eeuwen in gebruik. We komen deze voor het eerst tegen in de 16^e eeuw in Engeland. Een mogelijke voorloper van de term goodwill stamt uit de 9^e eeuw, hetgeen blijkt uit de volgende citaten¹⁾ (± 825) Vesp. Psalter v.13 "Mid scelde godes willan (etc)" en (± 893) K. Aelfred Oros VI, viii, "He (Titus) waes swa godes willan bact (etc)".

De term als zodanig stamt uit 1562. Deze werd toen gebezigd in de zin van toestemming om iets te gebruiken. "Child Mariages 10 Andrew Haworthes father ... did obteyne the Landlordes goodwill of the Tenement wherein the father of the said Custance did dwell". In die tijd wordt in Engeland het woord ook al in juridische en economische zin gebruikt, wat blijkt uit de volgende aanhalingen: 1) 1571 Wills & Inv. N.C. (Surtus 1835) 352, "I gyve to John Stephen ... my whole interest and goodwill of my Quarrel" [i.e. quarry] 2) 1766 Goldsm. Vic W. iv, "Having given a hundred pounds for my predecessors goodwill" 3) 1786 Lounger No. 79 "On her marriage with the knight she had sold the good-will of her shop and warehouse" 4) 1836 Marryat Japhet vii, "The shop, fixtures, stock in trade, and goodwill, were all he property of our ancient antagonist" 5) 1863 Fawcett Pol. Econ. IV i.i. (1876) 536 "A solicitor can either sell the good-will of his business, or leave it to his children".

In Nederland is de term goodwill nog niet zo lang in gebruik. Wij hebben die voor het eerst in 1903 bij Nijst gevonden.²⁾

1) The Oxford English Dictionary, volume IV, Oxford, 1970.

2) Nijst, J.J.M.H.: Het recht op de firma, De accountant, no. 2, 8^e Jaargang, Februari 1903, blz. 9.

Hoofdstuk III. Het begrip goodwill

a) civielrechtelijk

De eerste maal dat het begrip goodwill in civielrechtelijke zin werd gebruikt was in Engeland in de zaak 'Cruttwell v. Lye', in 1810.¹⁾ De rechter, Lord Eldon, stelde toen, dat "The goodwill which has been the subject of sale, is nothing more than the probability that the old customers will resort to the old place". In deze uitspraak wordt de nadruk gelegd op het feit dat de goodwill is verbonden aan een bepaalde plaats en aan de gewoonte van een cliënt (klant).

De goodwill werd in die tijd geheel toegeschreven aan de persoonlijke kwaliteiten, het vakmanschap, van de ondernemer en de goedwillendheid van de klant om bij hem te kopen. Bij overname van een onderneming was de koper derhalve afhankelijk van de "goede wil" van de oorspronkelijke eigenaar, om zijn opvolger bij de klanten aan te bevelen. Daarnaast moest de verkopende partij zich verbinden om gedurende een aantal jaren niet meer in de betreffende branche werkzaam te zijn of zich niet binnen een bepaald gebied te vestigen wanneer hij soortgelijke activiteiten wenste te ontwikkelen (concurrentiebeding).

In de loop van de negentiende eeuw veranderde het begrip goodwill van inhoud. Er kwamen steeds meer ondernemingen welke in een andere dan de gebruikelijke rechtsvorm, de persoonlijke onderneming, werden gedreven. De persoonlijke band tussen de koper en verkoper vervaagde daardoor. De klanten gingen zich steeds meer oriënteren op bepaalde merken. Niet meer de persoonlijke kwaliteiten van de ondernemer stonden centraal maar het produkt. Het begrip goodwill kreeg een meer onpersoonlijk, zakelijk karakter. Deze verschuiving was er de oorzaak van dat de rechter aan het begrip goodwill meer inhoud moest gaan geven.

Het is de Engelse rechter Lord Macnaghten²⁾ geweest die een, voor die tijd, vrij volledige omschrijving van goodwill heeft gegeven. Hij merkte op: "What is goodwill? It is a thing very easy to describe, very difficult to define. It is the benefit and advantage of the good name, reputation and connection of a business. It is the attractive force which brings in custom. It is the one thing which distinguishes an old-established business from a new business at its first start. Goodwill is composed of a variety of elements. It differs in

1) Cruttwell v. Lye, 17 (Ves), 335.

2) In the Commissioners of Inland Revenue v. Muller & Co's Margarine (1901, A.C. 217).

its composition in different trades and in different business in the same trade. One element may preponderate here; and another there".

In het Nederlandse burgerlijk recht komt het begrip goodwill voor het eerst naar voren in het geding inzake het hotel "De Oude Doelen", Tournooiveld 4 en 5, te 's Gravenhage in 1881. Het geval betrof het overlijden van de weduwe van J.J. van Santen, Vrouwe F.C. Bernhard. Ze liet twee zonen na, naast afstammelingen in de rechte lijn en twee andere staken. Vrouwe Bernhard had het bedrijf geleid met behulp van de twee hierboven genoemde zonen. In 1873 had ze aan één van de zonen pand no. 4 verkocht en in 1879 aan de twee zonen samen pand no. 5. met het daarbij behorende huisraad. Dat alles voor een totaal bedrag van f 82.000,-. Bij testament had ze aan beide zonen het "beschikbare gedeelte" vermaakt, hetgeen inhield de gehele nalatenschap onder aftrek van het aan de overige afstammelingen toekomende wettelijke erfdeel (art. 960 BW). De overige afstammelingen waren het daarmee niet eens en stelden, voor de Haagse Rechtbank, dat voornoemde onroerende en roerende goederen waren verkocht voor zodanige lagen prijs, dat de zeer winstgevende, in en met het verkochte gedreven, hotelzaak daardoor aan die zonen werd geschonken, een schenking waarvan de waarde bewijsbaar op f 60.000,- is te stellen, en waardoor aan (hun) wettelijk erfdeel wordt te kort gedaan" (art. 967, art. 968 BW). De Rechtbank oordeelde dat de goodwill van een bedrijf wel terdege een bestanddeel is van een ervengemeenschap. Hij oordeelde dat nu het hotel in bloeiende staat verkeerde, de mogelijkheid aanwezig was, dat daardoor de waarde van de twee verkochte panden (inclusief huisraad), door de daaraan verknochte onderneming (zaak) veel hoger was dan de door de weduwe indertijd bedongen prijs. De prijs was gebaseerd op de waarde van de afzonderlijke goederen. De Rechtbank beval een onderzoek van deskundigen om alsnog de waarde van de twee panden, inclusief huisraad, in de laatstverlopen jaren te taxeren. Er diende op twee manieren te worden getaxeerd:

- a) met verwaarlozing van het feit dat in de panden een bloeiende hotelzaak (bedrijf) werd gedreven
- b) rekening houdend met het gegeven dat in de panden een bloeiende hotelzaak (bedrijf) werd gedreven.

De Rechtbank erkende, zonder overigens de term als zodanig te hanteren, het bestaan van goodwill, maar liet de juridische vraag of een bedrijf een zaak of goed is in de zin van art. 555 BW uitdrukkelijk in het midden.

Wat het civielrecht betreft, is in de Nederlandse literatuur de meest bekende definitie van het begrip goodwill die van Molengraaff.¹⁾ We citeren: "In den laatsten tijd is de uitdrukking "goodwill" in gebruik gekomen, i.h.b. ter aanduiding van de hoogere waarde, welke de bestanddeelen van eene zaak te samen genomen bezitten, boven de waarde dier bestanddelen, ieder op zichzelf beschouwd." Hij heeft zijn definitie naar alle waarschijnlijkheid ontleend aan een vonnis van de Rechtbank te Amsterdam.²⁾

In dit vonnis noemt Meilink, de raadsheer, de goodwill een meerwaarde, "een meerwaarde welke haar oorzaak vindt in de omstandigheid, dat een onderneming bekendheid, reputatie en vertrouwen geniet..."

Houwing daarentegen definieert het begrip meer toekomst-gericht. Hij kijkt naar de mogelijkheid om in de toekomst winst te behalen, hetgeen hij meer in overeenstemming met het spraakgebruik acht dan de meerwaarde gedachte. Hij zegt: "De goodwill der onderneming is haar vermogen om winst te doen ontstaan, is de door de gezamenlijke bestanddelen der onderneming geschapen mogelijkheid van winst".³⁾ Hellema voert echter als bezwaar tegen de door Houwing gegeven definitie van goodwill aan dat een onderneming die weliswaar winst oplevert maar die niet meer dan een normaal rendement over het geïnvesteerde kapitaal oplevert geen goodwill bezit.⁴⁾ In de uitspraak van de Hoge Raad met betrekking tot het damesmodebedrijf⁵⁾ wordt tussen de uitgangspunten van Molengraaff en Houwing een brug geslagen. De Hoge Raad volgt in de eerste rechtsoverweging namelijk de meerwaardegedachte, hij overwoog "dat wanneer tot iemands vermogen zaken behoren die worden aangewend in een door hem gevoerd bedrijf, de mogelijkheid bestaat, dat ... deze zaken in haar geheel een waarde hebben, welke uitgaat boven die van de afzonderlijke zaken". In de tweede overweging gaat hij uit van de mogelijkheid om in de toekomst winst te behalen. Hij overwoog namelijk "dat, indien zulks het geval is, ten aanzien van in een bedrijf aangewende zaken, die aan in algehele gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoten toebehoren, deze met inbegrip van de vorenbedoelde in het bedrijf gelegen mogelijkheid om winst te behalen, tot de bate van de gemeenschap moeten worden gerekend".

1) Molengraaff, W.L.P.A.: Leidraad bij de beoefening van het Nederlandse Handelsrecht, 1930, blz. 84.

2) N.J. 1927, no. 1344 van Mr. J.G. Meilink, raadsheer Hof Amsterdam.

3) Houwing, Ph.A.N.: Enige rechtskundige beschouwingen over onderneming en goodwill, in Kamphuisen e.a.: Goodwill, Juridisch, Fiscaal en Bedrijfseconomisch, Roermond, 1942, blz. 32.

4) Hellema, H.J.: De goodwill in het privaatrecht, WPNR, 84ste jaargang, no. 4297, 1953, blz. 254.

5) HR 9 maart 1951, NJ 1952 no. 46.

De laatste, ons bekende, poging om tot een definitie van het begrip goodwill in civielrechtelijke zin te komen is van Cohen Jehoram.¹⁾ Hij definieert goodwill vanuit de voorspronggedachte. "De door de uitoefening van een beroep of bedrijf geschapen overdraagbare voorsprong, die zich uit in een toekomstig superrendement van in dit beroep of bedrijf gestoken kapitaal en arbeid." Het valt op dat Cohen Jehoram spreekt over een overdraagbare voorsprong, hetgeen in zou houden dat er sprake kan zijn van eigendomsoverdracht van een handelszaak of praktijk. Dit doet een beetje vreemd aan als men bedenkt dat vroeger de handelszaak een apart bestaan in rechte werd toegekend, maar dat deze opvatting in de doctrine dusdanig fel werd bestreden dat de Hoge Raad in 1916 omging²⁾ en bepaalde dat een handelszaak niet voor verkoop of levering vatbaar is, en derhalve géén zaak in de zin van art. 555 BW. Mogelijk is Cohen Jehoram met deze omschrijving reeds vooruit gelopen op het Nieuwe Burgerlijk Wetboek waarin de onderneming, inclusief goodwill, wel overdraagbaar zou zijn.³⁾

De vraag in het civiele recht is steeds geweest, en is dat nu nog, of goodwill een zaak is in de zin van art. 555 B.W. Het gevolg is dat ook in het Nieuwe Burgerlijk Wetboek goodwill als zodanig niet overdraagbaar is gesteld. De wetgever heeft ons inziens de overdraagbaarheid van goodwill niet wenselijk geacht, omdat hij toch altijd al de mogelijkheid heeft gehad rechten die niet persoonlijk en niet zakelijk zijn toch overdraagbaar te maken. De wetgever heeft dat overigens tot op heden niet gedaan. Het gevolg hiervan is dat alleen die goodwill overgedragen kan worden welke onverbrekkelijk is verbonden met enig wettelijk vermogensrecht. Hierbij kan gedacht worden aan octrooien, handelsmerken, vergunningen, etc. Op basis van deze gedachte maakte de toenmalige advocaat-generaal Langemeier in zijn conclusie voor het damesmodebedrijfs-arrest,⁴⁾ een onderscheid tussen belichaamde en niet-belichaamde goodwill. Belichaamde goodwill is bijvoorbeeld die van een gunstig gelegen café, deze goodwill zou niet los te denken zijn van het onroerend goed. De goodwill van het café is "belichaamd" in het erkende vermogensbestanddeel, het pand waarin het bedrijf is gevestigd. Tot de niet-belichaamde goodwill behoren bijvoorbeeld een melkwijk, een straatnering, een bedrijf zonder gebouw, etc.

1) Cohen Jehoram, H.: Goodwillrecht, Deventer 1963.

2) Hoge Raad, 29 juni 1916.

3) Hiervoor heeft o.a. Prof. Mr. F. Molenaar gepleit. Zie zijn: "Een hele onderneming", Zwolle, 1973, blz. 54.

4) HR 9 maart 1951, NJ 1952 no. 46.

Uit het voorgaande blijkt dat men in het civiele recht het bestaan van goodwill (in de meest ruime zin) niet ontkent. Hieraan wordt echter niet de consequentie verbonden dat deze dan ook overdraagbaar moet zijn in zijn volle omvang. Nee, men beperkt de overdraagbaarheid tot die gevallen waarin de goodwill is belichaamd in een vermogensrecht. Dat in deze stellingname, onder grote druk vanuit de praktijk, een kentering begint te komen blijkt uit het gegeven dat binnen afzienbare tijd de juridische fusie, ook in Nederland, een feit zal zijn. Het valt daarom te verwachten, eveneens onder druk van de praktijk, dat een volledige erkenning in rechte van goodwill als zijnde een zaak niet meer lang op zich zal laten wachten.

b) bedrijfseconomisch

In de Angelsaksische literatuur heeft de bedrijfseconomie zich nooit erg bekommerd over wat goodwill nu precies is. Ze heeft zich vooral beziggehouden met de waardebeoordeling daarvan. Dicksee,¹⁾ een van de meest bekende op dit gebied, merkt op: "... When a man pays for goodwill, he pays for something that places him in the position of being able to earn more money, than he would be able to earn by his own unaided exertions". In deze opvatting klinkt de meerwaardegedacht door welke we in deze beschouwing al eerder zijn tegengekomen bij het civielrecht, met name bij Meilink en Molengraaff.

Leake²⁾ stelt: "Commercial goodwill is the right which grows out of all kinds of past effort in seeking profit, increase of value or other advantages."

Kaner³⁾ is binnen de angelsaksische literatuur één van de weinigen, die een poging hebben gedaan om wat meer inzicht te verschaffen in het begrip goodwill. Hij onderscheidde een zestal soorten goodwill 1) Established goodwill, goodwill of inertia, dat wil zeggen goodwill als gevolg van gewoonte, traagheid, of steun van de kant van de afnemer. 2) Efficiency goodwill, als gevolg van een doelmatige opzet van een onderneming. 3) Organization goodwill, als gevolg van een perfecte organisatie. 4) Advertisement goodwill, goodwill onder andere door reclame. 5) Monopoly goodwill, als gevolg van een octrooi, Auteursrecht enz. 6) Locality goodwill, vestigingsplaats voordeel. 7) Personal goodwill, de goodwill van de ondernemer of zijn personeel.

1) Dicksee, L.R.: Goodwill and its Treatments in Accounts, London, 1920⁴, p.80.

2) Leake, P.D.: Commercial Goodwill, New York, 1930, p. 8.

Nederlandse bedrijfseconomen hebben daarentegen steeds weer getracht een definitie te geven van het begrip goodwill. Zo schrijft Volmer:¹⁾ "Het recht op de firma is de bevoegdheid om eenig bedrijf op een bepaalde naam uit te oefenen." "... men verstaat er onder het recht om eenig bedrijf uit te oefenen onder zooveel mogelijk gelijke omstandigheden als de voorafgaande bezitter, dus a.) onder denzelfden naam; b.) in hetzelfde huis; c.) met dezelfde merken, en, zooverre deze er zijn, d.) door bekendheid met speciale fabricagemethoden (fabrieksgeheim).

Steyling²⁾ definieert goodwill als: "een onaanwijsbaar activum eener zaak, dat het vermogen heeft de zaak baten te doen behalen boven kapitaalrente, inclusief risicopremie en vergoeding arbeidskracht eigenaar."

Saarloos³⁾ merkt op dat het begrip goodwill niet gemakkelijk is te definiëren, daar het uit een groot aantal factoren is samengesteld. Goodwill kan volgens hem voorkomen in de vorm van een recht op een firma, handelsmerken, copierechten, patenten, fabrieksgeheimen, concessiën, het ten gevolge van een goede organisatie gekweekte onstoffelijke kapitaal (bv. reclame campagne, wel door-dachte bedrijfsorganisatie etc.). De goodwill in een bedrijf is volgens hem: "... het vermogen om boven het normale rendement in dit bedrijf, met inbegrip van de vergoeding voor eigen arbeidsprestaties, winst te behalen".

Bakker:⁴⁾ "Onder goodwill heeft men te verstaan datgene, wat een reeds bestaande zaak voor heeft op een pas opgericht bedrijf." Goodwill zal, volgens Bakker, bestaan uit: 1) het bezit van een meer of minder uitgebreide cliëntéle 2) het bezit van een geïntroduceerd handelsmerk, van een octrooi, patent of licentie 3) het bezit van een gunstig en bekendstaande handelsnaam 4) het bezit van een gunstige en bekende stand van het bedrijf 5) het bezit van geschoold personeel. Als conclusie stelt hij dat afhankelijk van de aard der zaak dan de ene, dan de andere faktor zal overheersen. Bakker zit duidelijk op het spoor van de alternatieve kosten.

3) Kaner, H.: A new theory of goodwill, London, 1937.

1) Volmer, J.G.Ch.: Het recht op de firma, De Accountant, no. 1, 8^e Jaargang, November 1902, blz. 11.

2) Steyling, E.W.: Goodwill, Accountancy, nr. 168, vijftiende jaargang, 1917, blz. 121.

3) Saarloos, A.E.C. van: Goodwill, Maandblad voor het Boekhouden en aanverwante vakken, no. 273, Drieëntwintigste Jaargang, mei 1917, blz. 181.

4) Bakker, O.: Goodwill, Maandblad voor het Boekhouden en aanverwante vakken, no. 271, Drieëntwintigste Jaargang, Maart 1917, blz. 141.

A. Mey¹⁾ ziet goodwill als een voorsprong op de concurrentie. Deze voorsprong die door de ondernemer is opgebouwd, zal wanneer hij zijn onderneming overdraagt, nog wel enige tijd doorwerken. De voorsprong zal alleen blijven bestaan indien de overnemende ondernemer nieuwe methoden vindt om de voorsprong te handhaven.

Dijker²⁾ meent dat hetgeen onder de benaming "goodwill" wordt overgedragen in feite de organisatie is. Derhalve kan volgens hem het woord goodwill worden vervangen door "... waarde van de organisatie".

Schattinga³⁾ noemt als oorzaken van goodwill: goede merkenbekendheid, zeer rationele produktie en distributie, gunstige vestigingsplaats, research activiteiten, bijzondere know how,, goede arbeidsverhoudingen, zwakke concurrentie e.d.

Ophof⁴⁾ is van mening dat uit de literatuur en jurisprudentie blijkt dat men het wezen van de goodwill niet omschrijft, maar de uitingen daarvan. Men heeft het volgens hem steeds over factoren als beklanting, voorsprong, mogelijkheid om winst te maken e.d. De onderneming is volgens hem een systeem, waarin zijn opgenomen roerende- en onroerende goederen, rechten en verplichtingen en relaties. "Wil men nu de onderneming verkopen dan kan men dat geheel verkopen maar ook het wezen van dat geheel."⁵⁾ Het wezen van het geheel wordt niet gevormd door de roerende- of onroerende goederen want die zijn alleen van betekenis in verband met het funktionerende geheel. Het funktionerende geheel, met als afgeleide daarvan het funktionerende systeem noemt hij goodwill. Dat is niet hetzelfde als de "organisatie" of de interne omstandigheden van het bedrijf, het is meer dynamisch. "Het is de actieve organisatie, het bezigzijnde, het funktionerende geheel⁵⁾."

Bouma⁶⁾ meent dat in de goodwill van de onderneming de verwachting omtrent de winstmogelijkheden en de groei daarvan tot uitdrukking worden gebracht.

1) Mey, A.: Enige economische aspecten van het goodwill-probleem, de Naamloze Vennootschap, XXIe jaargang, 1942, blz. 135.

2) Dijker, R.A.: De waardebepaling van de goodwill en de afschrijving op de goodwill, uit: Goodwill Juridisch, Fiscaal en Bedrijfseconomisch, door Prof. Mr. Kamphuisen e.a., Roermond, 1942, blz. 113.

3) Schattinga, W.: De verwerking van goodwill in de Jaarrekening, MAB, nov/dec. 1970, blz. 427.

4) Ophof, H.P.J.: Goodwill en onderneming, Themis, 1972, blz. 367.

5) Ophof, t.a.p. blz. 389.

6) Bouma J.L.: Leerboek der bedrijfseconomie deel II, Wassenaar, 1980, blz. 537.

Uit de voorliggende citaten is af te leiden dat het steeds gaat over goodwill als een immaterieel actief. Verder is er steeds sprake van een voorsprong, een voorsprong die een ondernemer (onderneming), bijvoorbeeld in geval van volledige mededinging, heeft op die ondernemer waarvoor het nog juist lonend is om een dergelijke onderneming op te zetten, de grensonderneming. Bij de grensonderneming ontbreekt immers elke goodwill, omdat in dat geval er sprake is van een normale beloning voor de ondernemer en een normale vergoeding voor het vermogen (inclusief risicopremie). Het voorafgaande gaat echter bij een andere marktform dan volledige mededinging niet op. In die gevallen wordt ons inziens de goodwill bepaald door factoren die zorgen voor een tijdelijke voorsprong op de startende onderneming. Na verloop van tijd wordt die voorsprong ingelopen, hetgeen voor de beginnende onderneming betekent dat deze bereid is een bedrag te betalen voor de goodwill welke hooguit de kosten evenaart welke zij zou moeten maken om op gelijk niveau te komen met de onderneming die wordt overgenomen.

c) fiscaal

De term goodwill is, zoals uit het voorafgaande blijkt, in Nederland sinds 1903 in gebruik, doch het begrip dat ermee wordt aangegeven is in het belastingrecht al veel vroeger onderkend. Het kwam reeds voor in de Registratiewet van 12 december 1798 (Franse wet van 22 Frimaire An VII). In deze wet werden naast octrooien en vergunningen ook "stand of nering" gelijk gesteld met roerende goederen.

We komen het begrip tegen in de Memorie van Toelichting van de Wet op de inkomstenbelasting 1914.¹⁾ Daarin stelde de Minister dat onder "andere uitgaven van dien aard" werden begrepen: " ... de uitgaven voor auteursrechten of patenten, de overneming van een praktijk door een geneeskundige".

In het belastingrecht wordt de term goodwill voor het eerst gebruikt in een resolutie van de Minister van Financiën in 1917,²⁾ waarin hij aangaf dat goodwill een zaak is.

1) M.v.T., blz. 81.

2) Resolutie van 3 mei 1917, B. no. 1701.

Bij herhaling heeft de Hoge Raad¹⁾ getracht de factoren aan te geven waaruit goodwill is opgebouwd. Diverse keren worden genoemd: "bestaande relaties, de stand en de organisatie". In aanmerking komen vooral die factoren die betrekking hebben op "relaties". Hierbij kan worden gedacht aan leveranciers, werknemers, afnemers, vergunningen, octrooien, contracten, merken, etc. In eerste instantie is de fiscale jurisprudentie over goodwill vooral gericht geweest op de factoren welke de goodwill vormen, ze gaf vooral de oorzaken aan. In later jurisprudentie staat de waardebepaling van goodwill voorop. In de uitspraak van de Hoge Raad van 20 mei 1953²⁾ wordt goodwill gedefinieerd als de winstcapaciteit van een bedrijf voor zover deze uitgaat boven een normaal rendement van het in bedrijf belegde vermogen en de normale beloning voor de arbeid van de ondernemer, welke winstcapaciteit tot uiting komt in een zekere meerwaarde die de bestanddelen van de zaak, tezamen genomen bezitten boven de waarde van de bestanddelen, ieder op zichzelf beschouwd. Zoals uit deze definitie blijkt staat het kwantitatieve aspect voorop.

Dat er zelfs sprake kan zijn van goodwill in een verlieslijdende onderneming blijkt uit een uitspraak van Hof Leeuwarden op 2 november 1979.³⁾ Het Hof overwoog " ..., dat een bestaande onderneming als gevolg van een aanwezige klantenkring (...) en het ingespeeld zijn van de organisatie, waardoor aankoopverliezen worden voorkomen, ook afgezien van een bestaande overwinstsituatie nu eenmaal enige goodwill bezit.

In de jurisprudentie wordt een onderscheid gemaakt tussen gekochte (derivatieve) goodwill en zelfgekweekte (orginaire) goodwill. Alleen de gekochte goodwill wordt als een zaak, een bedrijfsmiddel, beschouwd.⁴⁾

Dat ook zelfgekweekte goodwill bij uitzondering als een bedrijfsmiddel wordt beschouwd zien we in het hiernavolgende hoofdstuk.

In de economische werkelijkheid zal het echter zeer moeilijk zijn om de factoren die tezamen de goodwill bepalen, te scheiden. Het is bijvoorbeeld bijzonder moeilijk om aan te geven welke nieuwe factoren zijn of worden toegevoegd voor wat betreft de zelfgekweekte goodwill. De vraag die echter blijft is of de goodwill elders zelfstandig is aan te wenden en in dat geval wél een bedrijfsmiddel (zaak) zou zijn.

1) O.a. HR 2 mrt. 1927, B. no. 4020; HR 5 april 1933, B. no. 5404; HR 30 mei 1934, B. no. 5622; HR 31 december 1952, BNB 1953/42.

2) BNB 1953/190.

3) BNB 1981/34.

4) Hoge Raad 25 februari 1925, B. no. 386; HR 2 maart 1927, B. no. 4020; HR 23 januari 1929, B. no. 4468; HR 9 april 1952, B. no. 9213.

De beperking van het begrip 'zaak' welke de Hoge Raad onder vigeur van de Wet op de Inkomstenbelasting 1914 en ook nog sinds de Wet op de Inkomstenbelasting 1964 is blijven maken, betreft de ondernemer zelf aanklevende hoedanigheden.¹⁾ Hierbij kan gedacht worden aan het geval dat een onderneming wordt overgenomen, inclusief de directeur-eigenaar. De persoonlijke kennis en kundigheden van de betreffende persoon vormen dan geen goodwill, het zijn geen 'zaken'. De goodwill welke met de persoon van de ondernemer is verbonden, de persoonlijke goodwill, is derhalve géén zaak (geen bedrijfsmiddel). Alleen de resterende goodwill, de zakelijke goodwill, vormt een bedrijfsmiddel.²⁾

De laatste ons bekende uitspraak van de Hoge Raad over goodwill is die van 24 juni 1970³⁾ waarin hij stelt dat onder het begrip goodwill diverse immateriële activa kunnen worden begrepen, zoals relaties, stand en organisatie van het bedrijf, meerdere winstcapaciteit en besparing op aankoopkosten.

Een uitputtend aantal factoren welke de goodwill zouden bepalen heeft de Hoge Raad tot nu toe niet kunnen of willen geven. De Hoge Raad heeft in BNB 1953/190 pas voor het eerst gebruik gemaakt van de resultaten van de bedrijfs-economie. Hij zegt in die uitspraak "... dat de goodwill tot uitdrukking brengt de winstcapaciteit van een bedrijf boven een normaal rendement van het daarin belegde vermogen en boven een normale beloning van de ondernemer en dat deze aldus in het algemeen vertegenwoordigt de meerwaarde, welke boven dat vermogen aan het bedrijf kan worden toegerekend".

1) O.a. Hoge Raad 7 oktober 1953, BNB 1953/277; HR 27 november 1957, BNB 1958/6.

2) Hoge Raad, 20 mei 1953, BNB 1953/190.

3) BNB 1970/160.

Hoofdstuk IV. Bepaling van de waarde van goodwill

a) bedrijfseconomisch

De bepaling van de waarde van de goodwill is een probleem op zich. Binnen bepaalde, soms zeer brede, grenzen kunnen opvattingen omtrent de wijze van het bepalen van de hoogte van de goodwill worden verdedigd. Ter bepaling van de waarde van de goodwill gaat Van der Noord¹⁾ uit van de disconteringsmethode van de ondernemerspremie. Hij stelt dat de relatieve positie van de onderneming zal verslechteren, wanneer niet steeds nieuwe zaken ter hand worden genomen. De duurzaamheid van de verwachte rentabiliteit is derhalve beperkt tot het aantal jaren dat de concurrentie nodig zal hebben om de voorsprong van de desbetreffende onderneming in te halen, een gedachte welke we reeds eerder zijn tegengekomen bij Bakker. Ter bepaling van de waarde van de goodwill moet nu de contante waarde van de toekomstige ondernemerspremie worden bepaald. De ondernemerspremie is het verschil tussen de ondernemerswinst en de voor de bedrijfstak normaal geachte rentabiliteit over het eigen vermogen. De discontering vindt plaats tegen de algemeen geldende rentevoet. Bij het schatten van het aantal toekomstige jaren en van het verloop van de ondernemerspremie is reeds met de toekomstige risico's rekening gehouden omdat men daar uitgaat van de in de bedrijfstak normaal geachte rentabiliteit. Derhalve zit er in de algemeen geldende rentevoet géén risico-opslag.

Volgens Vogel²⁾ kan voor bedrijven de waarde van de goodwill worden bepaald met behulp van een bepaalde vermenigvuldigingsfactor. Deze factor zou kunnen worden afgeleid uit de omstandigheden en vooruitzichten die voor een bepaalde bedrijfstak van toepassing zijn. Het voordeel hiervan is, aldus Vogel, dat de subjectieve schattingen enigszins worden geobjectiveerd. Dat geldt zeker als het over bedrijven gaat, die zich in een bedrijfstak bevinden waar nogal veel ondernemingen worden overgedragen. Tegen deze methode is vooral kritiek gekomen van Hogeweg,³⁾ die stelde dat er bij de toepassing van deze factor te weinig rekening wordt gehouden met de soms grote individuele verschillen tussen de bedrijven binnen eenzelfde bedrijfstak.

1) Noord, D. van der: Het subjectieve karakter van de waardering van de goodwill en de betekenis hiervan voor de accountant, M.A.B., maart 1952, blz. 120 e.v.

2) Vogel J.: Enige beschouwingen over goodwill en over het optreden van de accountant bij de waardebepaling daarvan, uit: Een kwart eeuw V.A.G.A. 1952, blz. 199-211.

3) Hogeweg, G.P.J.: Bespreking van de jubileumbundel 25-jarig bestaan V.A.G.A., M.A.B., oktober 1952, blz. 408-409.

Om de waarde van de goodwill te bepalen zijn er allerlei wiskundige formules aangedragen. Een recent voorbeeld hiervan is te vinden in het Maandblad "Accountancy" uit 1980,¹⁾ en de reactie hierop van Urwin en Simon in hetzelfde maandblad in 1981.²⁾ Laatstgenoemden pleiten ervoor om alle ingewikkelde en zeer betwistbare formules te vergeten. Ze stellen "Don't let the A.S.C. throw out the amortisation 'baby' with the formula 'bath water'."

Brüll³⁾ meent dat de waarde van een onderneming van zoveel factoren afhankelijk is dat men niet alleen met een kwantitatieve benadering kan volstaan. Dikwijls moeten externe factoren ook meegewogen worden zoals o.a. de conjunctuur, de bedrijfstak waarin de onderneming opereert etc. De waardebepaling zal derhalve nimmer objectief kunnen plaatsvinden.

In de goodwill van de onderneming worden de verwachtingen omtrent de winstmogelijkheden en de groei daarvan tot uitdrukking gebracht, aldus Bouma.⁴⁾ De waarde van de goodwill is derhalve de contante waarde van de winstuitkeringen die in de toekomst worden verwacht. De schatting van het toekomstige verloop ervan is echter zeer subjectief. Bovendien is de voor de onderneming te bepalen vermogenskostenvoet tamelijk gecompliceerd.

In Frankrijk maakt de fiscus bij de waardebepaling van de goodwill gebruik van de ervaring die hij in de loop der jaren heeft opgedaan met betrekking tot het schatten van bedrijven in de diverse bedrijfstakken. Deze gegevens zijn openbaar en iedereen kan daarin, afhankelijk van de bedrijfstak of branche waarin men opereert, de vermenigvuldigingsfactor vinden om de fiscale waarde van zijn onderneming te bepalen. Als men bijvoorbeeld een Bazar heeft dan is de fiscale waarde daarvan 80% van de omzet, in geval van een boekhandel 80 à 100% van de omzet.⁵⁾

1) ASC, Accounting Standard Committee of the Institute of Chartered Accountants in England and Wales: A discussion paper: accounting for goodwill, Accountancy, August 1980, blz. 118, 119.

2) Urwin, W. en Simon, D.: No easy formula for goodwill, Accountancy, May 1981, blz. 118 e.v.

3) Brüll, D.: Goodwill bij inbreng, Smeetsbundel: Opstellen aangeboden aan Prof. Dr. M.J.H. Smeets ter gelegenheid van zijn afscheid als Hoogleraar aan de Katholieke Hogeschool te Tilburg, Deventer, 1967, blz. 29 e.v.

4) Bouma, J.L. t.a.p. blz. 537.

5) L'information du chef d'entreprise, 1954. Een uitgave van de Franse overheid.

b) fiscaal

Bij de waardebeoordeling van goodwill gaat het om de vraag welke offers we, in geval van gekocht goodwill, mogen of moeten activeren op de fiscale balans. De waardering van het bedrijfsmiddel 'goodwill' dient in de fiscale vermogensopstelling te geschieden op basis van de prijs welke ervoor is betaald. Er wordt derhalve ook voor dit doel uitgegaan van een nominalistisch winstbepalingssysteem. Uit het oogpunt van 'voorzichtigheid' hoeft de ondernemer niet alle kosten te activeren, wat vooral belangrijk is bij kosten, welke met het oog op de toekomst zijn gemaakt en welke niet rechtstreeks toerekenbaar zijn aan een bepaalde toekomstige produktie of afzet. Een voorbeeld hiervan is BNB 1967/1.¹⁾ Hierbij ging het om het al dan niet activeren op de balans van de oprichtingskosten van een naamloze vennootschap. De Hoge Raad oordeelde toen dat de desbetreffende kosten aangemerkt dienden te worden als bedrijfskosten en derhalve niet mochten worden geactiveerd. In BNB 1976/120²⁾ besliste de Hoge Raad dat de kosten van reclame wel toerekenbaar waren aan meerdere jaren en derhalve geactiveerd mochten worden.

De gekochte goodwill mag, bij hoge uitzondering, niet geactiveerd worden wanneer een naamloze - of besloten vennootschap de door haar oprichters ingebrachte goodwill voldoet met als contraprestatie een winstrecht.³⁾ Lancée⁴⁾ vindt het echter onbevredigend dat de fiscale gevolgen van een investering afhankelijk worden gesteld van de wijze waarop de betaling plaatsvindt. Jacobs⁵⁾ is van mening dat de aanschaffingskosten een species zijn van de werkelijke opofferingen, die opofferingen welke de ondernemer zich als zodanig getroost ten behoeve van het drijven van zijn onderneming. Hij stelt derhalve dat er geen aanschaffingskosten zijn als de contraprestatie van een naamloze vennootschap bestaat uit het toekennen van een winstrecht wanneer men met de Hoge Raad van mening is dat er in die gevallen geen sprake is van werkelijke opofferingen. De totale winst mag immers niet worden beïnvloed. Nobel⁶⁾ daarentegen acht het in overeenstemming met goed koopmansgebruik in een dergelijk geval de goodwill te activeren, waar tegenover de verplichting uit het winstrecht wordt gepassiveerd.

1) Hoge Raad 28 september 1966.

2) Hoge Raad 19 maart 1975.

3) O.a. Hoge Raad 11 november 1959, BNB 1960/3; Hoge Raad 26 juni 1963, BNB 1963/293; Hof 's Gravenhage 11 mei 1967, BNB 1967/202.

4) Lancée, L.: noot onder Hof 's Gravenhage 11 mei 1967, BNB 1967/202.

5) Jacobs, J.J.H.: Het Bedrijfsmiddel, Groningen, 1974, blz. 214.

6) Nobel, N.: Winstrechten, Fiscale Monografieën, no. 24, Deventer, 1970, blz. 125.

Goodwill wordt meestal tezamen met andere activa verworven en er wordt dan voor het geheel één prijs betaald. Voor de fiscale winstberekening (afschrijving, hierover later) en voor de hoogte van de investeringspremie volgens de Wet Investeringsrekening (WIR), kan het van belang zijn dat de totale koop wordt gesplitst in een aantal afzonderlijke elementen waarna dan voor elk element een afzonderlijke prijs wordt bepaald. Deze splitsing is vooral belangrijk wanneer het gaat om die immateriële activa waaronder zich privaats- of publiekrechtelijke rechten bevinden. Deze houden immers hun praktisch economisch nut voor de bedrijfsuitoefening omdat ze meestal niet aan waardedaling onderhevig zijn. Vroeger was een dergelijke opsplitsing mede van belang voor de vervroegde afschrijving en de investeringsaftrek.¹⁾ De invoering van de WIR maakt een opsplitsing echter nog steeds noodzakelijk omdat over de waarde van de goodwill geen WIR-premie wordt verstrekt (I.B. '64 art. 61a lid 5 letter e). Het probleem van splitsing komen we ook tegen in artikel 4 van de Wet op de Vermogensbelasting 1964. In BNB 1977/1²⁾ oordeelde de Hoge Raad in verband met de vermogensbelasting dat een recht op een verzekeringsportefeuille behoort tot de bezittingen voor zover het zijn waarde ontleent aan rechten, verbonden aan reeds afgesloten verzekeringen. Voor het overige was er sprake van goodwill.

1) O.a. Hoge Raad 11 maart 1970, BNB 1970/101.

2) Hoge Raad 12 juni 1976.

Hoofdstuk V. Afschrijving op goodwill

a) bedrijfseconomisch

Bij het gebruik van een bedrijfsmiddel kan er zowel sprake zijn van een technische- als van een economische veroudering. De technische veroudering (slijtage) is afhankelijk van de mate van aanwending, dat wil zeggen van de omvang en de aard van het gebruik en de veroudering (slijtage) als gevolg van de tand des tijds. Economische slijtage kan optreden als gevolg van de voortschrijdende techniek en een verandering in de vraag naar het met het bedrijfsmiddel geproduceerde produkt. Afschrijving betekent in feite het in rekening brengen van de diensten van een produktiemiddel, van werkeenheden, aan de produktie. Er worden immers werkeenheden verbruikt. Het actief daalt in waarde als gevolg van het verbruik van werkeenheden. "In de afschrijving worden de offers bepaald van het verbruik van de werkeenheden in de loop van de periode, waartoe als regel de jaarperiode wordt gekozen."¹⁾

In de loop der jaren heeft de mening postgevat dat er door afschrijvingen middelen zouden vrijkomen, welke dan meestal opnieuw in de onderneming zouden worden aangewend. Als gevolg van deze misvatting heeft vooral in boekhoudkundige kringen en bij minder bedrijfseconomisch geschoolden de zogenaamde 'fondsvorming' gedachte veel aanhangers gevonden. Kort gezegd komt de redenering erop neer dat de ondernemer voor elk duurzaam bedrijfsmiddel het door afschrijving 'vrijgekomen' geld opzij zou moeten leggen om straks een ander, vervangend, bedrijfsmiddel te kunnen aanschaffen. Deze gedachte lag onder andere ten grondslag aan een uitspraak van de Hoge Raad van 26 juni 1963.²⁾ Smeets schrijft in de noot onder het arrest, dat dit soort van partiële financiering in de praktijk niet voorkomt. De 'vrijgekomen' geldmiddelen gaan immers op in het integrale financieringsplan, waarin alle financieringen zijn opgenomen.³⁾

Van veel belang is de visie van Hof⁴⁾ welke hij geeft met betrekking tot het begrip goodwill en de afschrijving daarop. Hij stelt dat goodwill niet is te rangschikken onder vooruitbetaalde kosten, het is gekapitaliseerde winst.

1) Schroeff, H.J. van der, herzien door Groeneveld, J.G.: Kosten en Kostprijs, Amsterdam, 1979⁹, blz. 85.

2) BNB 1963/266A.

3) Smeets, M.J.H., noot onder het arrest BNB 1963/266A en BNB 1963/266B.

4) Hof, J.J.: Raakpunten bedrijfseconomie en belastingen naar de winst, Fiscale Studieserie, Amsterdam, 1957.

Afschrijving op goodwill kan dan ook niet plaatsvinden om vast te stellen welke kosten aan een periode moeten worden toegerekend. "Het afschrijven van goodwill is - als het goed gebeurt - niet anders dan het per jaar tot uitdrukking brengen van het winstaandeel dat men bij het overnemen van het bedrijf aan de vorige eigenaar heeft toegerekend."¹⁾ De 'afschrijving' laat degene die de goodwill heeft overgenomen zien in hoeverre de werkelijk gemaakte winst de verwachte winst overtreft. De stelling van Hof is derhalve dat gekochte goodwill niet is te rangschikken onder vooruitbetaalde kosten. In de discountingsopvatting, zoals die van Hof, is afschrijving desalniettemin noodzakelijk omdat de prijs van de goodwill de contante waarde van de toekomstige overwinsten weergeeft. De afschrijving loopt bij hem rechtstreeks via de Verlies- en Winstrekening en de Balans en is derhalve niet opgenomen in de kostprijs van de diensten of produkten. We komen gelijk luidende gedachten tegen bij Van der Noord²⁾ en Smeets.³⁾ Voor Bakker is het nog maar de vraag of er op goodwill afschreven moet worden. Hij stelt "Als goodwill werkelijk deprecieert, moet er op afgeschreven worden, deprecieert het niet, dan is ook geen afschrijving nodig".⁴⁾ Hij is verder van mening dat de goodwill moet worden gerekend tot de vastgelegde middelen en niet bestemd is om in het productieproces op te gaan of vervreemd te worden. Fluctuaties in de goodwill mogen derhalve niet ten laste van de Verlies- en Winstrekening worden gebracht maar direkt ten laste van het vermogen.⁵⁾

Uit het voorafgaande kunnen we concluderen dat in de bedrijfseconomische literatuur communis opinio bestaat dat afschrijvingen op goodwill niet in de kostprijs van goederen of diensten behoren te worden opgenomen. Een probleem is wel of de afschrijving via de Verlies- en Winstrekening moet lopen, danwel direkt ten laste van het vermogen moet worden gebracht. In het wetsontwerp tot aanpassing van de wetgeving aan de Vierde E.G. Richtlijn worden beide methoden toegelaten.⁶⁾

1) Hof, J.J. t.a.p. blz. 91.

2) Noord, D. van der, t.a.p. blz. 116.

3) Smeets, M.J.H.: Goodwill, Weekblad voor fiscaal recht, no. 4614, 28 juli 1962, blz. 588.

4) Bakker, O.: Goodwill, Maandblad voor het boekhouden, no. 271, 1 maart 1917, blz. 143.

5) Bakker, O. t.a.p. blz. 143.

6) Wetsontwerp 16326 (zitting 1979-1980) tot aanpassing van de wetgeving aan de Vierde Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake het Vennootschapsrecht plus bijbehorende Memorie van Toelichting, artikel 365, uitgave: Staatsuitgeverij, 's Gravenhage.

b) fiscaal

b.1. algemeen

Voor afschrijving op goodwill gelden in principe dezelfde beginselen zoals die gelden voor alle andere materiële- of immateriële bedrijfsmiddelen. Of er op een bepaalde bedrijfsmiddel kan worden afgeschreven is te vinden in de artikelen 7 en 9 van de Wet op de Inkomstenbelasting 1964. In artikel 10 van dezelfde wet wordt de methode van afschrijving en tot welk bedrag er in zijn totaliteit kan worden afgeschreven geregeld. De totaal af te schrijven goodwill kan niet meer bedragen dan het verschil tussen de aanschaffingsprijs van de (gekochte) goodwill en de residuwaarde. De toerekening van de afschrijvingen op goodwill aan de diverse perioden kan nog aardig wat problemen opleveren daar de jaarlijkse afschrijvingen voldoende parallel moeten lopen met het verwachte waardeverloop van de goodwill.¹⁾ Afschrijving op goodwill is alleen toegestaan als deze gekocht en geactiveerd is op de balans. Afschrijving is verplicht wanneer goed koopmansgebruik dat vereist, immers "De oudste functie van goed koopmansgebruik is: het waken tegen willekeurige winstverschuivingen ten aanzien van de afschrijvingen" aldus Jacobs.²⁾ De verplichting om af te schrijven ongeacht het behaalde resultaat blijkt ook uit uitspraken van de Hoge Raad³⁾ en de Raad van Beroep.⁴⁾

De ratio van de fiscale afschrijving is te komen tot een periodewinstbepaling op basis van handhaving van het nominaal geïnvesteerde vermogen. Afschrijvingen dienen tot instandhouding van het in het bedrijf aangewende kapitaal, aldus de Hoge Raad.⁵⁾ In deze uitspraken vinden we impliciet de fondsvormingsgedachte. De vraag die zich hierbij voordoet is of de Hoge Raad in het geval dat de onderneming verlies zou hebben geleden, d.w.z. zijn afschrijvingen niet 'terugverdiende', zou hebben toegestaan dat er minder werd afgeschreven. Toepassing van de regels zoals die gelden voor afschrijvingen op andere bedrijfsmiddelen is voor goodwill verre van eenvoudig. Dat is het gevolg van het complexe karakter van goodwill en de onzekerheid die er bestaat omtrent de fiscale kwalificatie.⁶⁾

1) Hoge Raad 2 januari 1958, BNB 1958/56.

2) Jacobs, J.H.H. t.a.p. blz. 78.

3) Hoge Raad 8 december 1943, B7742; Hoge Raad 2 februari 1944, B7791.

4) Raad van Beroep Amsterdam, 8 april 1947, B8379.

5) Hoge Raad 28 september 1916, B no. 1438; Hoge Raad 11 december 1918, B no. 2110; Hoge Raad 29 september 1920, B no. 2578.

6) Laake, W. van: Fiscale afschrijving op goodwill, M.A.B., 51e jaargang, nr. 3, maart 1977, blz. 141.

In de volgende paragraaf gaan we na hoe in de fiscale praktijk deze onzekerheid tegemoet wordt getreden.

b.2. jurisprudentie

In de voorgaande paragraaf hebben we gezien dat de jaarlijkse afschrijvingen het waardeverloop van het bedrijfsmiddel moeten weergeven. Een voorbeeld hiervan vinden we in BNB 1953/16.¹⁾

Van de in geding zijnde muziekinstrumenten, een viool en viola d'amore, kan niet worden gezegd dat ze behoren tot die zaken welke door gebruik in waarde verminderen; afschrijving was niet toegestaan. Andere voorbeelden uit de jurisprudentie zijn uitspraken met betrekking tot: entreegelden,²⁾ vervoercapaciteit³⁾ en een taxivergunning.⁴⁾ In al deze gevallen wordt verondersteld dat het economisch nut niet daalt in geval van normaal gebruik en normaal onderhoud.

Het Gerechtshof 's Hertogenbosch introduceerde in 1972 het begrip slijtende goodwill.⁵⁾ Van slijtende goodwill is sprake wanneer er door gebruik van het bedrijfsmiddel of verloop van tijd een waardedaling optreedt. Bij niet slijtende goodwill daalt de waarde noch door gebruik noch door verloop van tijd. Door de Hoge Raad werden in 1932⁶⁾ in geval van gekochte goodwill een tweetal mogelijkheden genoemd. De eerste mogelijkheid is dat er op goodwill niet hoeft te worden afgeschreven indien de totale goodwill, de som van de zelfgekweekte en de gekochte, niet in waarde daalt. De gekochte- en zelfgekweekte goodwill vormen dan een eenheid waarop niet hoeft te worden afgeschreven zolang de waarde hiervan niet daalt beneden de aanschaffingskosten van de gekochte goodwill. De tweede mogelijkheid is dat op de gekochte goodwill normaal kan worden afgeschreven. Deze mogelijkheid berust op het principe dat de bij de overname van een bedrijf of praktisch verkregen goodwill zal verdwijnen en zal worden vervangen door zelfgekweekte goodwill. Deze hoeft echter niet te worden geactiveerd omdat er geen directe voortbrengingskosten zijn. Ook het in de bedrijfseconomie bekende voorzichtigheidsprincipe verzet zich daartegen. Door splitsing van de oude (slijtende) goodwill en zelfgekweekte

1) Hoge Raad 26 november 1952.

2) Hoge Raad 12 oktober 1955, BNB 1955/357.

3) Hoge Raad 12 oktober 1955, BNB 1955/356.

4) Hof Amsterdam, 12 januari 1967, BNB 1968/224.

5) Hof 's Hertogenbosch 29 december 1972, BNB 1973/225.

6) Hoge Raad 1 april 1932, B 9213.

goodwill was een accountantsweduwe¹⁾ in staat een gedeelte van de gewone winst om te zetten in overdrachtswinst waarvoor het bijzonder tarief gold. Evenzo een apothekersweduwe.²⁾

De door de Hoge Raad gesanktioneerde keuzemogelijkheid is ook van belang voor 'niet slijtende' andere onlichamelijke bedrijfsmiddelen, zoals gebruiksrechten die een permanent karakter hebben.³⁾ (bijvoorbeeld een vestigingsplaatspremie). De waardevermindering welke gebruiksrechten eventueel ondergaan kunnen door middel van afschrijvingen in mindering op de winst worden gebracht.

Het probleem van de al of niet slijtende gebruiksrechten treffen we in bijna alle schakeringen aan bij de afschrijving op de overnamesom van een vergunning van een melkwijk.⁴⁾ Uit alle uitspraken over melksanering blijkt dat de omstandigheden een vrij grote rol spelen, deze zijn in alle gevallen verschillend. De vaststelling van de feiten geschiedt door het Hof en deze zijn in cassatie onaantastbaar, wat betekent dat het Hof een zeer belangrijke rol heeft.

Voor heel wat beroering hebben de uitspraken van het Gerechtshof 's Hertogenbosch⁵⁾ over afschrijving op de gekochte goodwill van een apotheek en van de Hoge Raad⁶⁾ over vervoersvergunningen gezorgd. Aanleiding daartoe was een circulaire van de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij ter Bevordering van de Pharmacie (K.N.M.P.) van 26 september 1974, waaruit bleek dat steeds meer belastinginspecteurs bezwaar maakten tegen het afschrijven op goodwill. De oorzaak van het gebeurde was gelegen in het onderschrift van de staatssecretaris van BNB 1973/225.⁷⁾ Deze luidt: "Gelet de nadruk die het Hof legt op de - door afschrijving tot uitdrukking gebrachte - waardevermindering van de in 1962 gekochte 'goodwill' ben ik van mening dat het Hof tot een andere conclusie had moeten komen indien de inspecteur anders dan het geval is geweest - in het verleden geen of slechts gedeeltelijke afschrijving had toegestaan. Vergelijk H.R. 1 april 1952, B 9213". Het gevolg van dit onderschrift

1) Hof Leeuwarden 13 maart 1967, BNB 1968/76.

2) Hof Amsterdam 21 november 1974, BNB 1975/100.

3) Hofstra, H.J.: Inkomstenbelasting, Deventer, 1975, blz. 138.

4) Haagsche Gerechtshof 22 juni 1964, BNB 1965/20; Haagsche Gerechtshof 21 oktober 1965, BNB 1966/86; Hof te Amsterdam 25 juli 1965, BNB 1966/131; Hof Leeuwarden 25 maart 1968, BNB 1969/141; Hoge Raad 1 oktober 1969, BNB 1969/222.

5) Gerechtshof 's Hertogenbosch 29 december 1972, BNB 1973/225.

6) Hoge Raad 5 december 1973, BNB 1974/7.

7) FED i.b. '64: artikel 12:15.

was dat de inspecteurs afschrijving op goodwill bij apotheken gingen weigeren. Ze werden nog gesterkt in hun handelen door een uitspraak van de Hoge Raad van 5 december 1973.¹⁾ De Hoge Raad bevestigde daarbij een uitspraak van het Hof dat had geoordeeld dat goodwill en vervoersvergunning één bedrijfsmiddel vormden. Afschrijving hierop was alleen toegestaan, als in de loop van de gebruiksduur een duurzame daling van de waarde zou zijn te verwachten, hetgeen in het onderhavige geval niet aanwezig werd geoordeeld. De casus was kort samengevat als volgt. Belanghebbende had een vrachtautodienst gekocht voor f 130.000,-, waarvan f 30.000,- betrekking had op lichamelijke zaken, terwijl een niet tot stand komen van de overdracht van de rechten van de vergunning gold als ontbindende voorwaarde. De Hoge Raad overwoog " ..., dat er een nauw verband bestaat tussen de in de meergenoemde akte vermelde 'gehele klantenkring en goodwill' en de op grond van voormelde wet overgedragen vergunning; ...". Verder " ..., dat echter - naar het Hof heeft geoordeeld - niet aannemelijk is geworden, dat van een dergelijke waardedaling sprake is: ...". Brüll²⁾ stelt in de aantekening onder het arrest o.a. dat de gekochte goodwill snel in betekenis zal afnemen wanneer de ondernemer alleen op zijn vergunning zou blijven zitten zonder te rijden.

Uitsluitel over het al of niet aftrekbaar zijn van de afschrijvig op goodwill is gekomen van het Gerechtshof Amsterdam.³⁾ Het geval betrof een weduwe die de van haar man geërfde apotheek gedurende een half jaar met een beherend apotheker had voortgezet en deze daarna aan hem had verkocht. De inspecteur stelde subsidiair onder andere dat het bij de goodwill van een apotheek voornamelijk, zo niet uitsluitend gaat om de ligging van de winkel. Hij dacht derhalve aan een vestigingsplaatspremie. Het Hof stond de afschrijving op goodwill echter volledig toe.

Van Laake⁴⁾ is een andere mening toegedaan, volgens hem zal de betaalde goodwill bij overname van een apotheek, tenminste voor een deel zijn toe te schrijven aan een vestigingsplaatsvergoeding. Deze gedachte is van belang omdat het te verwachten gebruikswaardeverloop van de vestigingsplaatspremie veelal dusdanig is dat ze niet of slechts ten dele als slijtend kan worden beschouwd.

1) BNB 1974/7.

2) Brüll, D., aantekening onder BNB 1974/7.

3) Gerechtshof Amsterdam 21 november 1974, BNB 1975/100.

4) Laake, W. van: Fiscale afschrijving op goodwill, M.A.B., nr. 3 (maart 1977), blz. 147.

Met de resolutie van de staatssecretaris van 21 februari 1977¹⁾ keerde de rust terug. Hierin deelde de staatssecretaris mede dat de goodwill van apotheken geheel als "slijtend" diende te worden aangemerkt.

De reden voor deze ommezwaai van de staatssecretaris was dat genoemde kwestie in verschillende procedures²⁾ al aan de orde was geweest en dat de Gerechtshoven tot de feitelijke en, naar zijn oordeel, in cassatie onaantastbare conclusie waren gekomen dat er geen grond bestaat om afschrijving op gekochte goodwill te weigeren.

b.3. globale analyse van de jurisprudentie

Voor de fiscale winstberekening is het van belang of een recht, een immaterieel actief, zoals bijvoorbeeld een vergunning of een octrooi, een afzonderlijk onderdeel uitmaakt van een bedrijfsmiddel of dat het wordt aangemerkt als één zelfstandig bedrijfsmiddel.

De bestaande jurisprudentie³⁾ met betrekking tot de overgenomen goodwill kan als volgt worden ingedeeld:

- a) een recht maakt deel uit van de verworven immateriële activa
- b) de overgenomen immateriële activa bevatten geen rechten. De activa worden dan gekwalificeerd als één bedrijfsmiddel, namelijk goodwill.

In geval b) liggen de zaken heel duidelijk en zullen er weinig problemen zijn. Wanneer echter een recht deel uitmaakt van de verworven immateriële activa, geval a, dan kunnen zich de volgende mogelijkheden voordoen:

1. het verworven recht wordt tesamen met de overige immateriële activa door de jurisprudentie beschouwd als één bedrijfsmiddel. Een voorbeeld hiervan is de uitspraak van de Hoge Raad welke betrekking had op een vervoersvergunning.⁴⁾ De vergunning (een recht) en de immateriële activa werden als één bedrijfsmiddel gezien. Afschrijving hierop zou alleen zijn toegestaan, indien in de loop van de gebruiksduur een duurzame daling van de waarde ervan zou zijn te verwachten

1) Resolutie 21 februari 1977, no. 277-2592, BNB 1977/97.

2) Hof 's Hertogenbosch 29 december 1972, BNB 1973/225; Hof Amsterdam 21 november 1974, BNB 1975/100.

3) Laake, W. van: t.a.p. blz. 144.

4) Hoge Raad 5 december 1973, BNB 1974/7.

2. de verworven immateriële activa worden door de jurisprudentie voor een deel aangemerkt als een recht, een bedrijfsmiddel, terwijl los hiervan de mede verworven goodwill ook als een afzonderlijk bedrijfsmiddel wordt aangemerkt. De Hoge Raad bevestigde op 1 oktober 1969¹⁾ een uitspraak van het Haagse Hof welke had gesteld dat de betaling voor de in geding zijnde melkwijk gedeeltelijk was geschied voor de ventvergunning waarop geen afschrijving mogelijk was en gedeeltelijk voor de goodwill waarop wel mocht worden afgeschreven
3. het verworven recht wordt door de rechter niet gezien als een afzonderlijk bedrijfsmiddel, het recht als zodanig is niet van bijzondere betekenis voor de afschrijving op het gekochte bedrijfsmiddel. Op het desbetreffende bedrijfsmiddel kan normaal worden afgeschreven, zonder dat er een splitsing hoeft plaats te vinden. Als voorbeeld hiervan kan worden genoemd een uitspraak van het Gerechtshof te Leeuwarden²⁾ die bepaalde dat een gedeelte van de overnamesom van een melkwijk als 'niet slijtend' moest worden beschouwd. De gehele overnamesom kwam echter wel voor afschrijving in aanmerking

Van Laake³⁾ kwalificeert de immateriële activa op een andere manier dan die we hebben gevonden in de jurisprudentie. Hij komt tot de volgende kwalificatie:

- 1) het onderscheid tussen overgenomen- en gekochte goodwill volgt hij omdat dat in overeenstemming is met goed koopmansgebruik
- 2) het samenstel van immateriële activa (inclusief rechten), welke bij de overname als eenheid wordt verworven, ziet hij voor de winstberekening als één bedrijfsmiddel. Het is overgenomen goodwill
- 3) om te komen tot een juiste toerekening van de overgenomen goodwill aan de verschillende jaren is een nader onderzoek van het gekochte vereist
- 4) gebruiksduur en gebruikswaardeverloop van de economische objecten, welke onderdeel zijn van het bedrijfsmiddel, zijn het uitgangspunt voor de afschrijving op het complexe bedrijfsmiddel (afschrijving geschiedt door middel van mengpercentages)
- 5) zonder de voor het bedrijfsmiddel betaalde prijs in afzonderlijke bestanddelen te splitsen komt het slijtende deel voor afschrijving in aanmerking en wordt het niet-slijtende deel als residuwaarde van het complexe bedrijfsmiddel beschouwd.

1) Hoge Raad 1 oktober 1969, BNB 1969/222.

2) Gerechtshof Leeuwarden 25 maart 1968, BNB 1969/141.

3) Laake, W. van, t.a.p. blz. 145.

Het verschil tussen Van Laake en de bestaande jurisprudentie op het gebied van de immateriële activa (inclusief rechten) is, dat de rechter deze activa wel gesplitst wil zien in afzonderlijke bedrijfsmiddelen terwijl van Laake steeds blijft uitgaan van het complexe (totale) bedrijfsmiddel.

Brüll¹⁾ is tegen samenvoeging van wat hij noemt ongelijksoortige vermogensbestanddelen tot één bedrijfsmiddel. Hij onderscheidt een drietal gevallen:

1. Er is inderdaad sprake van goodwill. In dat geval is er, afgezien van een klein bedrag voor de organisatie als zodanig, dus los van de winstcapaciteit, geen reden om van een restwaarde te spreken. Gekapitaliseerde winsten gaan door verloop van tijd teniet. Het onderscheid in 'slijtende' versus 'niet slijtend' goodwill spreekt hem dan ook niet aan.
2. Onder de naam goodwill verschuilt zich iets, dat het karakter heeft van een vergunning of een contract. Een overheidsvergunning of een kartelcontract kunnen wel voor overwinst zorgen maar ze hebben niets met goodwill te maken. Hun waarde kan los van de onderneming worden gerealiseerd. Goodwill daarentegen is gebonden aan de onderneming als geheel.
3. Wat men goodwill noemt is in werkelijkheid een vestigingsplaatspremie. De premie vormt meestal een onderdeel van de koopprijs van een pand.

Brüll maakt in feite bezwaar tegen de benadering van goodwill zoals die vooral in civielrechtelijke kringen wordt aangehangen en welke zijn uitwerking niet heeft gemist op het fiscale recht. Goodwill moet in die gedachtengang, zoals we hebben gezien, worden toegewezen aan een bepaald recht, bijvoorbeeld een vergunning of een octrooi. Brüll is van mening dat goodwill gebonden is aan de onderneming als geheel en dat de waarde ervan niet los van de onderneming kan worden gerealiseerd. Deze opvatting zijn we al eerder tegengekomen bij bedrijfseconomen als Bakker, Dijker, A. Mey en Ophof.

1) Brüll, D., Losbladig Fiskaal Weekblad FED I.B. '64 art. 10: 36 e.v.; I.B. '64: art. 10: 43 e.v.

Hoofdstuk VI. Samenvatting en slotopmerkingen

Na een uiteenzetting over het ontstaan van de term goodwill, van godes willan tot goodwill, is er aandacht besteed aan het begrip goodwill. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen de civielrechtelijke-, bedrijfseconomische- en fiscaalrechtelijke inhoud van het begrip.

In het civiele recht is steeds de vraag geweest of goodwill een zaak is in de zin van art. 555 B.W., en derhalve afzonderlijk overdraagbaar. Tot op heden is deze vraag ontkennend beantwoord, wat tot gevolg heeft dat goodwill alleen overdraagbaar is als deze een onderdeel uitmaakt van een erkend vermogensrecht. Vanuit de praktijk wordt echter steeds meer druk uitgeoefend om de goodwill ook afzonderlijk overdraagbaar te maken, hierbij kunnen we verwijzen naar de op handen zijnde invoering van de juridische fusie.

In de bedrijfseconomische literatuur heeft men zich niet zo druk gemaakt om de definiëring van het begrip goodwill als zodanig. De nadruk heeft daar vooral gelegen op de waardebepaling. Het gaat bij de waardebepaling van de onderneming veelal om het inschatten van de toekomstige overwinsten. In de praktijk levert dat nogal wat problemen op met als gevolg dat men vaak zijn toevlucht neemt tot vuistregels.

Een analyse van de fiscale jurisprudentie leert dat vooral in het begin van de twintigste eeuw het civiele recht hierop zijn stempel heeft gedrukt. Na BNB 1953/190 zien we hierin een kentering komen, er wordt meer rekening gehouden met de resultaten van de bedrijfseconomie. Bij de bespreking van de waardebepaling van goodwill in fiscale zin hebben we gezien dat in de meeste gevallen alleen de gekochte goodwill mag worden geactiveerd en wel voor de prijs die ervoor is betaald.

De afschrijving op goodwill heeft in de bedrijfseconomische wereld een hele pennestrijd teweeg gebracht. Oorzaak daarvan was de vraag of afschrijvingen op goodwill al dan niet beschouwd dienden te worden als kosten. Tegenwoordig is de gangbare mening dat afschrijving op goodwill niet in de kostprijs van goederen of diensten behoort te zijn opgenomen.

Fiscaal vormt de afschrijving op goodwill nog steeds een heel probleem omdat in de jurisprudentie de omstandigheden een vrij grote rol spelen. Een voorbeeld hiervan is de afschrijving op de overnamesom van een vergunning van een melkwijk. De problemen ontstaan vooral wanneer een recht deel uitmaakt van de verworven immateriële activa. We kunnen daarbij een drietal mogelijkheden onderscheiden:

- 1) het verworven recht wordt tezamen met de overige immateriële activa beschouwd als één bedrijfsmiddel waarop in zijn geheel mag worden afgeschreven
- 2) de verworven immateriële activa worden voor een deel aangemerkt als een recht terwijl los hiervan de mede verworven goodwill als een afzonderlijk bedrijfsmiddel wordt aangemerkt
- 3) het verworven recht wordt door de rechter niet gezien als een afzonderlijk bedrijfsmiddel, het recht als zodanig is niet van bijzondere betekenis voor de afschrijving op het gekochte bedrijfsmiddel.

Daar specifieke criteria ontbreken om deze indeling wat meer handen en voeten te geven moet de jurisprudentie inzake de goodwill als zeer onbevredigend worden beschouwd. De oorzaak hiervan is ons inziens de nog steeds bestaande vermenging van bedrijfseconomische- en juridische uitgangspunten.

Lijst van aangehaalde literatuur.

- ASC - Accounting Standards Committee of The Institute of Chartered Accountants in England and Wales - A discussion paper: accounting for goodwill, Accountancy, augustus 1980.
- Bakker, O. - Goodwill, Maandblad voor het Boekhouden en aanverwante vakken, no. 271, Drieëntwintigste Jaargang, Maart 1917.
- Bouma, J.L. - Leerboek der bedrijfseconomie, deel II, Wassenaar, 1980.
- Brüll, D. - Goodwill bij inbreng, Smeetsbundel: opstellen aangeboden aan Prof. Dr. M.J.H. Smeets ter gelegenheid van zijn afscheid als Hoogleraar aan de Katholieke Hogeschool te Tilburg, Deventer, 1967.
- Losbladig Fiscaal Weekblad FED I.B. '64, art. 10: 36 e.v.; I.B. '64 art. 10: 43 e.v.
- Aantekening onder BNB 1974/7.
- Cohen Jehoram, H. - Goodwillrecht, Deventer, 1963.
- Dicksee, L.R. - Goodwill and its Treatments in accounts, London, 1920⁴.
- Dijker, R.A. - De waardebepaling van de goodwill en de afschrijving op den goodwill. Uit: Goodwill Juridisch, Fiscaal en Bedrijfseconomisch door Prof. Mr. Kamphuisen e.a., Roermond, 1942.
- Hellema, H.J. - De goodwill in het privaatrecht. Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie (W.P.N.R.) 84^e Jaargang, no. 4297, 1953.

- Hof, J.J. - Raakpunten bedrijfseconomie en belastingen naar de winst, Fiscale Studieserie, Amsterdam, 1957.
- Hogeweg, G.P.J. - Bespreking van de jubileumbundel 25-jarig bestaan V.A.G.A., M.A.B., oktober 1952.
- Houwing, Ph.A.N. - Enige rechtskundige beschouwingen over ondernemingen en goodwill. Uit: Goodwill, Juridisch, Fiscaal en Bedrijfseconomisch door Prof. Mr. Kamphuisen e.a., Roermond, 1942.
- Jacobs, J.J.H. - Het bedrijfsmiddel, Groningen, 1974.
- Kaner, H. - A new theory of goodwill, London, 1937.
- Laake, W. van - Fiscale afschrijving op goodwill, M.A.B., 51e jaargang, nr. 3, maart 1977.
- Lancée, L. - Noot onder Hof 's Gravenhage 11 mei 1967, BNB 1967/202.
- Leake, P.D. - Commerical goodwill, New York, 1930.
- Mey, A. - Eenige economische aspecten van het goodwill-probleem, de Naamloze Vennootschap, XXIe jaargang, 1942.
- Molenaar, F. - Een hele onderneming, Zwolle, 1973.
- Molengraaff, W.L.P.A. - Leidraad bij de beoefening van het Nederlandsche Handelsrecht, 1930.
- Nobel, N. - Winstrechten, Fiscale Monografieën, no. 24, Deventer, 1970.
- Noord, D. van der - Het subjectieve karakter van de waardering van de goodwill en de betekenis hiervan voor de accountant, M.A.B., maart 1952.

- Nijst, J.J.M.H. - Het recht op de firma, De accountant, no. 2, 8^e Jaargang, Februari 1903.
- Ophof, H.P.J. - Goodwill en onderneming, Themis, 1972.
- Saarloos, A.E.C. van - Goodwill, Maandblad voor het Boekhouden en aanverwante vakken, no. 273, Drieëntwintigste Jaargang, Mei 1917.
- Schattinga, W. - De verwerking van goodwill in de Jaarrekening, M.A.B., nov./dec. 1970.
- Schroeff, H.J. van der- herzien door Groeneveld, J.G., Kosten en Kostprijs, Amsterdam, 1979⁹.
- Smeets, M.J.H. - Goodwill, Weekblad voor fiscaal recht, no. 4614, 28 juli 1962.
- Noot onder het arrest BNB 1963/266A en BNB 1963/266B.
- Steyling, E.W. - Goodwill, Accountancy, nr. 168, vijftiende jaargang, 1917.
- The OXFORD English Dictionary, volume IV, OXFORD, 1970
- Unwin, W. en Simon, D. - No easy formula for goodwill, Accountancy, May 1981.
- Vogel, J. - Enige beschouwingen over goodwill en over het optreden van de accountant bij de waardebeoordeling daarvan, uit: Een kwart eeuw V.A.G.A., opstellen ter gelegenheid van een kwart eeuw V.A.G.A.
- Volmer, J.G.Ch. - Het recht op de firma, De accountant, nr. 1, 8^e Jaargang, November 1902.

Wetsontwerp 16326 - (zitting 1979-1980) tot aanpassing van de wetgeving aan de Vierde Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake het Vennootschapsrecht plus bijbehorende Memorie van Toelichting, uitgave: Staatsuitgeverij, 's Gravenhage.

IN 1982 REEDS VERSCHENEN:

01. W. van Groenendaal	Building and analyzing an econometric model with the use of a hybrid computer; part I.	jan.
02. M.D. Merbis	System properties of the interplay model	jan.
03. F. Boekema	Decentralisatie en regionaal sociaal-economisch beleid	maart
04. P.T.W.M. Veugelers	Een monetaristisch model voor de Nederlandse economie	maart
05. F. Boekema	Morfologie van de "Wolstad". Over het ontstaan en de ontwikkeling van de ruimtelijke geleiding en structuur van Tilburg.	april
06. P. van Geel	Over de (on)mogelijkheden van het model van Knoester.	mei
07. J.H.M. Donders, F.A.M. van der Reep	De betekenis van het monetaire beleid voor de Nederlandse economie, presentatie van een analyse aan de hand van een eenvoudig model	mei
08. R.M.J. Heuts	The use of non-linear transformation in ARIMA-Models when the data are non-Gaussian distributed	juni
09. B.B. van der Genugten	Asymptotic normality of least squares estimators in autoregressive linear regression models.	juni
10. J. Roemen	Van koetjes en kalfjes I	juli
11. J. Roemen	Van koetjes en kalfjes II	juli
12. M.D. Merbis	On the compensator Part I Problem formulation and preliminaries	juli
13. P. Slangen	Bepaling van de optimale beleidsparameters voor een stochastisch kasbeheersprobleem met continue controle	aug.
14. M.D. Merbis	Linear - Quadratic - Gaussian Dynamic Games	aug.

15. P. Hinssen J. Kriens J. Th. van Lieshout	Een kasbeheermodel onder onzekerheid	sept.
16. A. Hendriks en T. van der Bij-Veenstra	"Van Bedrijfsverzamelgebouw naar Bedrijvencentrum"	okt.
17. F.W.M. Boekema A.J. Hendriks L.H.J. Verhoef	Industriepolitiek, Regionaal beleid en Innovatie	okt.
18. B. Kaper	Stability of a discrete-time, macroeconomic disequilibrium model.	okt.
19. P.F.P.M. Nederstigt	Over de toepasbaarheid van het Amerikaanse 'Diagnosis Related Group'-systeem in Nederland	nov.
20. J.J.A. Moors	Auditing and Bayes' Estimation	nov.
21. J. Plasmans H. Meersman	An Econometric Quantity Ratio- ning Model for the Labour Market.	nov.
22. J. Plasmans H. Meersman	Theorieën van de werkloos- heid.	nov.
23. B.B. van der Genugten	Een model ter beschrijving van de ontwikkeling van de veestapel in Nederland.	nov.
24. F.A. Kense	De omzet/artikel concentratie- curve als beleidsinstrument	nov.
25. R.T.P. Wiche	Populaire wetten/specificatieve wetten, oftewel Over het ethisch en maatschap- pelijk belang van een korrekte interpretatie van generische uitspraken	dec.
26. J.A.M. Oonincx	Micro-computers, standaard- pakketten, administratieve gegevensverwerking en infor- matieverzorging	dec.

IN 1983 REEDS VERSCHENEN

01. F. Boekema L. Verhoef	Enterprise Zones. Vormen Dereguleringszones een adequaat instrument van regio- naal sociaal-economisch beleid?	jan.
02. R.H. Veenstra J. Kriens	Statistical Sampling in Internal Control Systems by Using the A.O.Q.L.-System.	jan.
03. J. Kriens J.Th. van Lieshout J. Roemen P. Verheyen	Management Accounting and Operational Research	jan.
04. P. Meys	Het autoritair etatisme	jan.
05. H.J. Klok	De klassieke politieke economie geherwaardeerd	febr.
06. J. Glombowski M. Krüger	Unemployment benefits and Goodwin's growth cycle model	febr.
07. G.J.C.TH. van Schijndel	Inkomstenbelasting in een dynamisch model van de onder- neming	febr.
08. F. Boekema L. Verhoef	Local initiatives: local enter- prise agency/trust, business in the community	febr.
09. M. Merbis	On the compensator, Part II, Corrections and Extensions	febr.
10. J.W. Velthuijsen P.H.M. Ruys	Profit-non-profit: een wiskundig- economisch model	febr.
11. Arie Kapteyn Huib van de Stadt Sara van de Geer	The Relativity of Utility: Evidence from Panel Data.	mrt.
12. W.J. Oomens	Economische interpretaties van de statistische resultaten van Lydia E. Pinkham	mrt.
13. A. Kapteyn J.B. Nugent	The impact of weather on the income and consumption of farm households in India: A new test of the permanent income hypothesis?	april
14. F. Boekema J. van der Straaten	Wordt het milieu nu echt ontregeld?	april

IN 1983 REEDS VERSCHENEN (vervolg):

15. H. Gremmen Th. van Bergen	De universitaire economen over het regeringsbeleid	april
16. M.D. Merbis	On the compensator Part III, Stochastic Nash and Team Problems	april
17. H.J. Klok	Overheidstekort, rentestand en groeivoet; terug naar een klassieke norm voor de over- heidsfinanciën?	mei
18. Diane Colasanto Arie Kapteyn Jacques van der Gaag	Two Subjective Definitions of Poverty: Results from the Wisconsin Basis Needs Study	mei
19. R.C.D. Berndsen H.P. Coenders	Is investeren onder slechte omstandigheden en ondanks slechte vooruitzichten zinvol?	mei
20. B.B. v.d. Genugten J.L.M.J. Klijnen	Een Markovmodel ter beschrij- ving van de ontwikkeling van de rundveestapel in Nederland	juni

Bibliotheek K. U. Brabant

17 000 01059447 2

21